

ZAPUŽE

1436 - PRVA OMEMBA ZAPUŽV PISNIH VIRHI

Sapelsach [. . . ze Sapakch . . . hof zu Sapelsach . . .] 1436 (FK Celje I, f. 23, 24)
Vir: SHT – Kranjska (zrc.sazu, 2016)

1446

Sapelsach [. . . zu Sapelsach . . .] 1446 (FK Celje I, f. 61)
Vir: SHT – Kranjska (zrc.sazu, 2016)

1458

Sapelsach [. . . zu Sapelsach im dorf . . .] 1458-05-06 (HHStA B 360, f. 125; Birk 1853a, str. 220)
Vir: SHT – Kranjska (zrc.sazu, 2016)

Sapelsach [. . . zu Sapelsach im dorf . . .] 1458-12-26 (HHStA B 360, f. 125; Birk 1853a, str. 220)
Vir: SHT – Kranjska (zrc.sazu, 2016)

1460

Sapelsach [. . . zu Sapelsach . . .] 1460-02-11 (Listina ARS ZL; CKSL)
Vir: SHT – Kranjska (zrc.sazu, 2016)

1493

Sapelsach [. . . zu Sapelsach . . .] med 1493 in 1501 (ARS AS 721/22; Kaspret 1889, str. 111, 133)
Vir: SHT – Kranjska (zrc.sazu, 2016)

1493-1501

Sappelsach [. . . zw Sappelsach . . .] med 1493 in 1501 (ARS AS 721/22; Kaspret 1889, str. 125)
Vir: SHT – Kranjska (zrc.sazu, 2016)

1498

Sapolsach [. . . Sapolsach . . .] 1498 (Urb. Radovljica, f. 4, 103)

Vir: SHT – Kranjska (zrc.sazu, 2016)

Sopülsach [. . . Sopülsach . . .] 1498 (Urb. Radovljica, f. 5)

Vir: SHT – Kranjska (zrc.sazu, 2016)

1754

ex Sapush (Zapuže)

subditus domini Toperzher (gospod Topperzer, Stražišče)

Jacobus Faidih 78. uxor Helena 70. filius Georgius 28. uxor Helena 22. filia Elisabetha
1. frater Jacobus 24.

subditus sub Veldes (gospotvo Bled)

Primus Rosman 64. uxor Maria 50. frater Mathias 62. famula Elisabetha 21.
Mathaeus Oman 27. uxor Lucia 26. filius Sebastianus 2. filia Ursula 4. Magdalena 2.
mensium

subditi comitis Turn (grof Thurn)

Josephus Resman 34. uxor Magdalena 25. filius Mathaeus 6. soror uxoris Ursula 18.
famulus Josephus 19. famula Helena 18.

Jacobus Kraill 35. uxor Dorothea 26. filius Bartholomaeus 4. Jacobus 2. soror Lucia 25.
Anna 19. mater Getrudis 70.

Josephus Resman 32. uxor Agnes 32. filius Mathias 6. filia Maria 1. mater Getrudis 70.
inquilina Margaretha 28.

Mathias Resman 28. uxor Elisabetha 28. filius Georgius 1. pater Joannes 80. auus
reverendus dominus Nicolaus Resman presbyter 64. famula Catharina 15.

subditus ecclesiae parochialis s Petri in Rattmanstorff
(župnijska cerkev sv. Petra, Radovljica)

Laurentius Colman 28. uxor Helena 30. filius Josephus 1. filia Maria 4. Getrudis 3. frater Mathias 13. Mathaeus Colman caislerus 40. uxor Maria 30. filius Mathaeus 2. mater Maria 70.

Joannes Papler caislerus comitis Lamberg sub Stein ex pago Vigaun 25. uxor Elisabetha 28. inquilina Elisabetha 50.

Vir: Gorenjske družine – prvi popis prebivalstva 1753

OK. 1785

Pošta pred uvedbo poštne postaje Zapuže (ok. 1785). Redno poštno zvezo med Ljubljano in Beljakom so vzpostavili šele nekaj desetletij pozneje. Pošto je še nadalje prenašal sel, ki je prihajal in odhajal iz Kranja ob tistih dnevih kot redna pošta v Celovec. Tako je poštni sel iz Kranja odhajal vsako nedeljo in četrtek v Ljubno, Radovljico, na Javornik in Jesenice ter prihajal ob torkih in sobotah nazaj, plačevali pa so ga iz deželnoknežje blagajne.

Vir: Cesta in poštni promet čez Jesenice in Koren ... (avtorica Majda Žontar)

Poštna postaja Zapuže (pred 1792). V Krajevnem seznamu vseh poštних postaj v Avstriji leta 1792 je navedeno, da je oddaljenost Kroke od poštne postaje v Kranju dve uri in pol in od poštne postaje Zapuže uro in pol. Poštna postaja Zapuže (Seifnitz) je delovala do leta 1834, ko so jo prestavili na Otok.

Vir: Poštni urad Kropa (avtor Igor Pirc; Vigenjc XI)

1817 ...

Število hiš na levem bregu reke Save

<u>Kraji:</u>	<u>1817</u>	<u>1830</u>	<u>1854</u>	<u>1890</u>	<u>1900</u>
Poljče	26	27	27	28	36
Zgoša	35	35	35	40	42
Begunje	92	92	95	98	106
<u>Zapuže</u>	11	11	11	12	14
Nova vas	13	15	15	14	16
Dvorska vas	31	31	31	29	29
Vrbnje	15	15	15	15	15
Gorica	19	19	20	19	19

Zgornji Otok	16	16	17	15	15
Spodnji Otok	22	22	23	23	23
Mošnje	36	36	38	39	43
Globoko	3	3	3	8	8

Vir: Dežela (avtor Jure Sinobad)

1820 ...

Obrt, trgovina – Zapuže

Gostilničar Anton Apih, Zapuže št. 8

1820-70

Gostilničarja Andrej in Gašper Šporn, Zapuže št. 11

1820-70

Mlin za žito (Valentin Ovsenik), Zapuže št. 1

p. 1868

Tovarna sukna Mandelc (k. Bole), Zapuže št. 12

1885

Žganjarna Gabrijel Eržen

p. 1904

Valjčni mlin Resman

1916

Trgovina z mešanim blagom Stanko Eržen

ok. 1930

Veletrgovina Resman

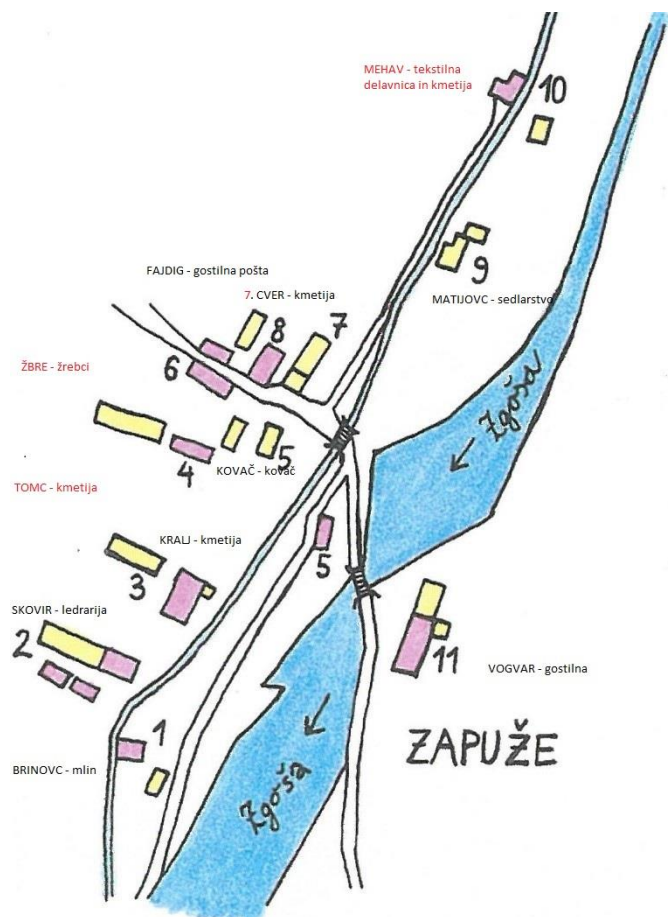
p. 1940

Krojačica Ivana Šebat, Zapuže št. 15

p. 1940 (?)

★★★★

1827

Zapuže na karti Franciscejskega katastra, 1826
Vir: Dežela (risba Jure Sinobad)

Spisek lastnikov hiš in hišna imena - Begunje (FK 1826 / RFK 1868):

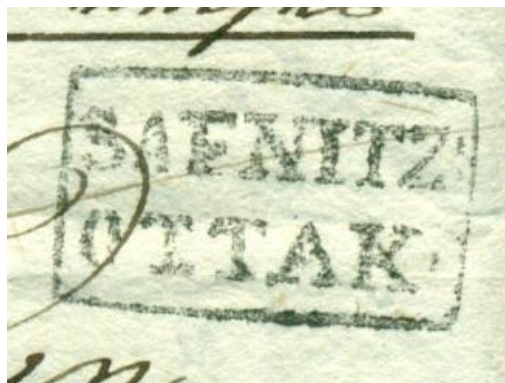
1	Oman Andrej – BRINOVC	Ovsenik Valentin - BRINOVC / MLIN
2	Olipčič Blaž – SKOVIR	Olivčič Janez - SKOVIR (k. PR' ERŽEN)
3	Avsenek Anton – KRALJ	Ovsenik Jožef - KRALJ
4	Resman Matjaž – TONC	Resman Anton - TONC
5	Kolman Martin – KOVAČ	Medved Peter - KOVAČ
6	Kolman Anton - PR' ŽBRU	Kolman Janez - PR' ŽBRU
7	Mandelc Ivan – CVER	Mandelc Janez - PR' CVERU
8	Erlah Sebastjan – FAJDIG	Apih Anton - FAJDIG
9	Zupan Janez – MATIJOVC	Zupan Janez - MATIJOVC
10	Žvab Valentin – MEHAVC	Oman Helena - MEHAV
11	Šporn Andrej – VOGVAR	Šporn Gašper - VOGVAR / KRČMA

Vir: Dežela (prepis iz franc. katastra – Jure Sinobad)

Ilyria, 1829-1835 (Second military survey of the Habsburg Empire)
Vir: mapire.eu

1833

Poštna žiga Zapuže-Otok, 1833

Vir: arhiv Nejc Vobovnik / arhiv Konrad Kajtna

Op.: Napis Safnitz se prevede v Žabnica, zato dolgo časa nismo vedeli,
da napis na prvih poštah žigih pomeni poštno postajo v Zapužah!

1898

V najem se da manjša a dobra strojarija s prodajalnico in stanovanjem. Orodje je vse v dobrem stanju. Strojarija je tik vode in obstoji že mnogo let. Natančnejša pojasnila, daje upravništvo »Domoljuba« in pa lastnica K. Volek, Zapuže, pošta Begunje. Gorenjsko.

Vir: Domoljub, 4. 8. 1898

1909

Tovarna Antona Stroja v Žapužah pri Begunjah, Gorenjsko, priporoča svojo veliko zalogo volne za pletenj 2 po tovarniških cenah. Na zahtevo pošiljam vzorce.

Vir: Domoljub, 7. 10. 1909

1911

V Begunje. Kam pa v nedeljo, 16. julija 1911? Vsi v Zapuže, kjer priredi prostov. gasilno društvo v Begunjah (Gorenjsko) veliko veselico na prostem, na srenjskem svetu. Za zabavo bo skrbela godba na lok, ples, srečkanje, veselična policija in dr. Tudi pijače in jestvin ne bo manjkalo. Vstop vsakemu prost. Začetek popoldne ob 3. uri. Ob skrajno neugodnem vremenu se preloži veselica na prihodnjo nedeljo. K mnogobrojni udeležbi vabi najuljudneje odbor.

Vir: Gorenjec, 8. 7. 1911

1915

V Begunjah se vrši zaradi slabega vremena velika veselica gasilnega društva v Begunjah v nedeljo, dne 23. julija 1911 na prostem, na srenjskem svetu v Zapužah z že napovedanim sporedom. Vstop vsakemu prost. Začetek ob 3. uri popoldne. K obilni udeležbi vabi najuljudnje odbor.

Vir: Gorenjec, 22. 7. 1911

Tedenske slike, 7. 7. 1915

1928

Begunje (Gorenjsko). Vlomljeno je bilo v tovarno g. Lojzeta Kristana, tovarnarja v Zapužah. Tat je ubil okno in se splazil v tovarno; od tu je razbil vrata, ki vodijo v pisarno, kjer je pokradel razne stvari in okoli 5000 Din v gotovini, hranilne knjižice pa je pustil. Privoščil si je tudi sladkarije, en kos samo ugriznil in tako vtisnil noter svoje redke zebe. Domači so našli zjutraj vsa vrata odprta, ponoči pa so slišali neko ropotanje, pa so mislili, da šumi le voda, ki teče po rakah mimo.

Vir: Domoljub, 19. 12. 1928

Zapuže, od. 1912

Vir: Pozdrav z Gorenjske (GM Kranj)

Zapuže pri Lescah

**Zapuže pri Lescah, ok. 1930
Vir: Begunc smo junc**

Zapuže pri Lescah

Zapuže Pri Lescah
Vir: arhiv Darinka Grilc, Studenčice

Zapuže pri Lescah
Vir: bolha.com

1932

SI AS 137/II/12086 Stroj Alojzij, Zapuže, načrti za javno kopališče v Begunjah, 1932-1932 (Združeni dokumenti)

1933

Begunje pri Lescah. Nesreča v planinah. Huda preizkušnja je zadela Koširjevo družino v Zapužah. Preteklo nedeljo se je podal na Begunjščico sin Valentin v družbi dveh prijateljev, že cel teden se je veselil tega , izleta, ki si ga je želel tem bolj, ker sicer radi zaposlenosti, kot začasni pomožni pismonoša ni mogel z doma. Zjutraj je bil še v župni cerkvi pri sv. maši, med katero je kot izvrsten cerkveni pevec navdušeno pel. Popoldne so ga zvale planinke, ki so sedaj oblečene z vso lepoto, na neko mesto na gori, ki je precej nevarno. Pa je hipoma zgubil ravnotežje in padel kakih 30 metrov globoko v

prepad na skale in obležal mrtev. Tovariš ga je brž pogrešil, ga zapazil v globeli in hitel po pomoč. Niso ga več mogli obuditi k življenju in so ga prenesli z nemalimi težavami v dolino in ga od tod pripeljali domov. Valentin je bil delaven, pošten in splošno priljubljen fant, izvrsten igravec v Prosvetnem društvu in cenjen pevec. Pokopali so ga v torek na pokopališču v Begunjah ob obilni udeležbi ljudstva. Preostalim naše iskreno sočutje.

Vir: Domoljub, 6. 9. 1933

1937

Zapuže (Zapuže), 100-16-10-3-3. Sr so du žand zdr fin Radovljica 3 km. žel pTt Lesce-Bled 2.5 kin, o š žup Begunje 2 km. Nm 538 m. Prometno važna vas vzdolž potoka Zgoše, na mestu, kjer jo prekorači drž. cesta in doseže ban. cesta iz Radovljice v Begunje. Vaščani so po večini kmetje, vendar gospodarsko prevladuje industrija, trgovina in obrt. Tu se je ohranila nekdanja zelo močna domača obrt suknarstva v dveh manjših tovarnah sukna in pletenin. Trgovina z lesom in deželnimi pridelki; valjni mlin. Tu se je rodil zgodovinar Apili Josip (1853—1911); gl. delo »Slovenci in leto 1848«.

Vir: Krajevni leksikon Dravske banovine, 1937

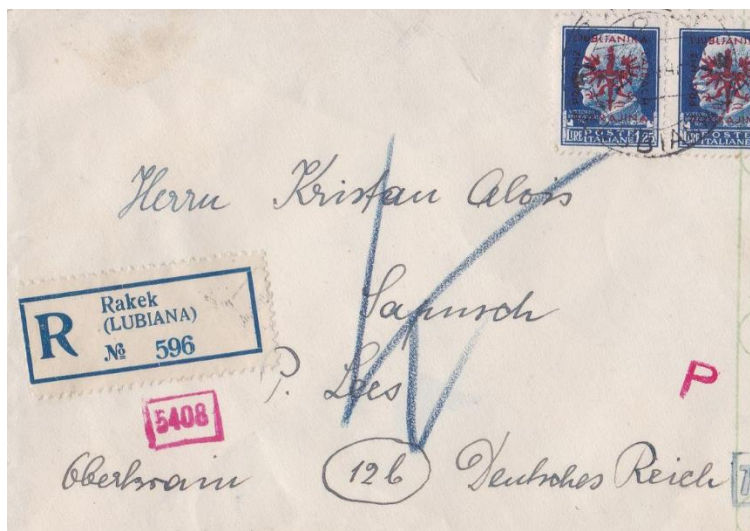
Drzen vlom v Zapužah. V nedavni noči je bil izvršen vlom v trgovino Stanka Eržena v Zapužah. Tatovi so prišli v trgovino skozi vežna vrata, katera so odprli z vitrihom. Odnegli so precejšnjo količino mešanega blaga, tobaka in odpeljali skoraj novo moško kolo. Pred nekaj tedni mu je nekdo odvedel psa ovčjaka in je iz tega sumiti, da je vlom zločinec že delj časa pripravljaj.

Vir: Domovina, 13. 5. 1937

Ivan Košir, sedlar v Zapužah pri Lescah na Gorenjskem, nam sporoča, da prihaja v njegovo hišo »Domoljub« vseh 50 let Najprej je bil naročen na list njegov oče Anton. Pred vojno je rajni gospod knezoškol dr. Anton Bonaveiatura Jeglič pošiljal v svojo rojstno faro na svoje stroške nekaj izvodov »Domoljuba«. En izvod je dobivala tudi Koširjeva hiša. Ko je omenjena pošiljatev prenehala, se je oče zopet naročil osebno na list, po smrti očetovi sem pa naročnik jaz, pravi g. Košir, in mu hočem ostati tudi za naprej.

Vir: Domoljub, 27. 10. 1937

1941

Pismo – poslano g. Alojzu Kristanu, 1941

Vir: philadria

1943

V neko globino v tkalnici je padel 32-letni tovarnarjev brat Vladimir Bole v Zapužah pri Begunjah tako nesrečno, da jo bil na mestu mrtev.

Vir: Domoljub, 8. 9. 1943

1948

Sukno Zapuže. Suknarne Boleta, Kristana in Kolmana so 28. aprila 1948 nacionalizirali in jih združili v Invalidsko podjetje industrija sukna Zapuže. Upravnik je bil Ivan Macarol. Ker so bili obrati med seboj nepovezani, je bilo potrebno surovine in polizdelke prenašati iz obrata v obrat, zato je bilo poslovanje neracionalno in je oteževalo kontrolo. V podjetju so bili v začetku poleg delavcev zaposleni vsi trije bivši lastniki kot obratovodje. ... Podjetje je dobilo upravne prostore v nekdanjem Kristanovem obratu v Zapužah št. 10, ki je bil sestavljen iz dveh stavb. ... Konec leta 1950 je bilo v podjetju 57 zaposlenih, od tega 46 v proizvodnji, dva mojstra, pet nameščencev, trije pomožni delavci (skladiščnik in dva čuvaja).

Leta 1952 so v preurejenem mlinu uredili predilnico mikane preje, v katero so prenesli predilne stroje iz vseh treh obratov. Tega leta so se preimenovali v Tekstilno tovarno Sukno Zapuže. Leta 1954 so v glavnem z udarniškim delom zgradili apreturo in barvarno. V letu 1958 so priključili Tkalnico Otoče ...

Vir: Begunjski zbornik 2007

1952

Inv. podjetje »Industrija sukna«, Zapuže preneha z zamenjavo volne za sukno in prejo z dnem objave v časopisu.

Vir: Gorenjski glas, 27. 4. 1952

Oglas »Sukno« Zapuže
Gorenjski glas, 20. 7. 1952

1953

Iz Zapuž. Industrija sukna v Zapužah je letos močno povečala proizvodnjo, zlasti ko je popolnoma dogradila novo moderno predilnico in jo opremila s stroji. Zaposlila je več novih delavk. Ko bo proizvodnja stekla tudi v spodnjih prostorih nove enonadstropne predilnice, se bo število delavcev spet povečalo.

Vir: Glas Gorenjske, 11. 7. 1953

1954

Pozicija Zapuž, 1954
Vir: DAR (Selanov reliefni zemljevid)

Razgovor s tov. Jožem Legatom. Dvakrat sem poklical predsednika Obč. ljud. odbora v Begunjah, tov. Jožeta Legata, pa je bil odsoten. Šele drugi dan sem imel srečo in kar hitro sva se pomenila kako gre delo v tej občini.

... Prav tako bo tudi tovarna sukna v Zapužah koncentrirala svoje obrate in na ta način povečala proizvodnjo za 200 odstotkov. Namesto dosedanjih 60 delavcev, bo lahko zaposlila 150 ljudi, predvsem ženske.

Vir: Glas Gorenjske, 3. 4. 1954

1956

Kajak dvosedežni v dobrem stanju komplet prodam. Zupan Pavle, Zapuže 23, Begunje.

Vir: Glas Gorenjske, 24. 8. 1956

1957

Desetletnica »Sukna« v Zapužah. Kolektiv tovarne »Sukno« v Zapužah je pred kratkim praznoval 10-letnico podjetja. Ob tej priliki so odkrili v podjetju ploščo v spomin na dan, ko je kolektiv prevzel podjetje v upravljanje. Na svečani seji delavskega sveta je bil navzoč celoten kolektiv.

Proizvodnja v podjetju je v teh desetih letih stalno naraščala. Medtem ko so v letu 1948 izdelali 52.000 m³ tkanin in 38 ton preje s 35 zaposlenimi ljudmi, so lani pri 153 zaposlenimi izdelali že 231.300 m³ tkanin in 150 ton preje.

Vir: Glas Gorenjske, 29. 11. 1957

1958

Vodovodna skupnost. ... Za leto 1958 so potrdili načrt, ki predvideva zgraditev novega zajetja Kamen iz katerega bodo dobili vodo v Begunje, Zapuže in delno tudi Lesce.

Vir: Glas Gorenjske, 21. 1. 1958

AVTOBUSNI VOZNI RED
LJUBLJANA — KRANJ — BEGUNJE — JESENICE
Vozi ob delavnikih od 15. VI. 1958 dalje.

KM	D		D
	12.30	LJUBLJANA	7.50
6	12.40	Šenvid	7.40
26	13.00	KRANJ	7.20
31	13.06	Naklo	7.14
34	13.10	Bistrica	7.10
36	13.14	Podbrezje	7.00
40	13.20	Posavc	7.00
49	13.37	Zapuže	6.43
50	13.40	BEGUNJE	6.40
57	13.55	Zirovnica	6.25
65	14.05	Jesenice	6.15
67	14.10	JESENICE - bolnica	6.10

Vir: Glas Gorenjske, 16. 6. 1958

1959

Ugodno prodam čisto nov voz s 6 cm širokimi kolesi. Zapuže 6, Begunje.

Vir: Glas Gorenjske, 8. 5. 1959

Zapuže – z zraka, pred 1960
Vir: Begunc smo junc (Foto: Ciril Grilc, arhiv Janez Košir)

1960

Ugodno prodam 2 parceli travnika sredi vasi Zapuže. Kristan, Zapuže, p. Begunje na Gorenjskem.

Vir: Glas Gorenjske, 18. 5. 1960

Popravila na cestah. Lesce - Znano je, da so bile nekatere ceste v Lescah pri Bledu dokaj slabe in da se je zaradi vedno hitrejšega in naraščujočega prometa valil prah med gosto naseljenimi hišami na tem območju. Že v mesecu maju pa so začeli popravljati nekatere ceste in jih tudi prevlekli z asfaltno prevleko. V tem tednu so pričeli tudi z asfaltiranjem ceste do Begunj oziroma Zapuž. Z delom bodo končali še pred veliko proslavo, ki bo julija v Begunjah, v počastitev 15-letnice osvoboditve.

Vir: Glas Gorenjske, 13. 6. 1960

Prodajam motor »Puch« SG - 250 ccm. Zapuže 10, Begunje.

Vir: Glas Gorenjske, 29. 10. 1960

1961

Oddam sobo upokojevcema prozi posojilu. Prodajam moped Colibri. Zamenjam motor za moped, Zupančič Albin, Zapuže 2, Begunje.

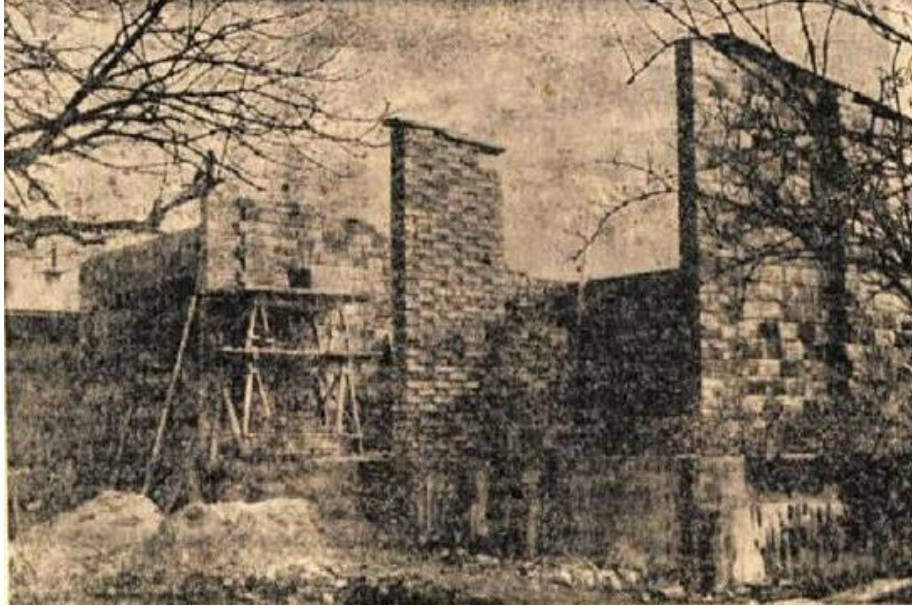
Vir: Glas Gorenjske, 5. 8. 1961

Prodajam takoj vseljivo hišo z gospodarskim poslopjem in zemljiščem v Sp. Otoku 10 v okolici Radovljice. Vse ostalo se poizve pri Pristavec Alojzu, Zapuže 24, p. Begunje na Gorenjskem.

Vir: Glas, 2. 9. 1961

Krušno peč, manjšo, skoraj novo, Žimnice na vzmeti prodajam. Poizve Ela Eržen, Zapuže, Begunje.

Vir: Glas, 21. 10. 1961

Trgovsko podjetje »Planinca« iz Begunj v Zapužah gradi zgradbo za trgovsko poslovalnico.

Vir: Glas, 22. 11. 1961

1962

Spet nov prispevek radovljiške komunalne uprave k izboljšanju cestnega omrežja v občini. Cesta od Zapuž do Radovljice bo asfaltirana. Omenil bi, da je delavni ne bodo samo asfaltirali, temveč tudi odstranili grmičevje, da bo imel voznik boljšo preglednost.

Vir: Glas, 15. 10. 1962

Prodaj avto »Topolino« za 200 tisoč dinarjev - v voznem stanju. Jožef Medved, Zapuže, Begunje.

Vir: Glas, 21. 10. 1962

1963

Stane Eržen

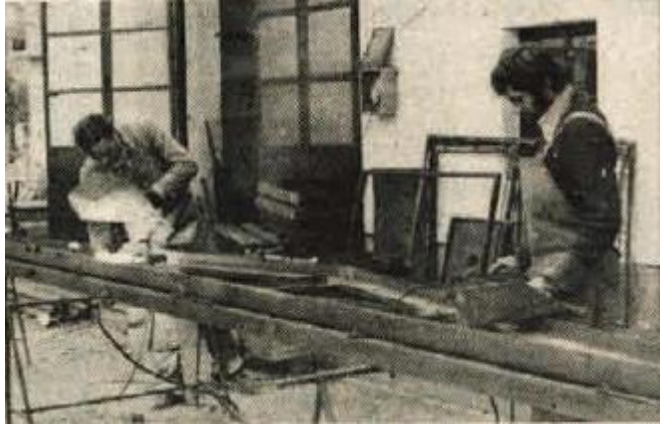
Stanko Eržen iz Zapuž je imel svojo kmetijo lepo urejeno. Toda »ne gre in ne gre«, pravi on, zlasti ker je delni invalid. Oddal je zemljo in kot skladiščnik pri zadrugi se je že v prvih mesecih dobro »vživel« v novo okolje in delo.

Vir: Glas, 3. 4. 1963

Ljudje v Zapužah, kjer ni nobene trgovine, se sprašujejo, kdaj bodo končani prostori trgovskega lokala, ki so že več časa taki, kot jih kaže slika.

Vir: Glas, 17. 4. 1963

1977

Zapuže – Tu je obrat Ključavničarskega podjetja Radovljica, kjer izdelujejo železne ograje, ograje za balkone, železna vrata vseh velikosti, gradbene konstrukcije in opravljajo drobne storitve za potrebe Radovljice in njene okolice. Obrat dobro gospodari, delavci prejemajo dohodek po opravljenem delu. Delovodja je Alojz Žerovc, ki je povedal, da so v obratu tudi zadovoljivi samoupravni odnosi. Naročil imajo dovolj, zato njihovi delovni prostori že postajajo pretesni. Na sliki: delavca pri izdelavi strešne konstrukcije. / Foto: B. B.

Vir: Glas, 7. 10. 1977

1990

Male gorenjske vasi - Zapuže (I. del).

Šestdeset let pri enem zboru. Že nekaj let je tega, kar me je v Zapuže povabil Stanko Eržen, Skovirjev po domače, če da ima toliko zanimivega povedati o svoji vasi. Vsi tisti naši naročniki, ki ste bili z nami na izletu po Dolenjskem, takrat, ko smo obiskali Čatež, se ga boste verjetno spomnili: bil je tisti možakar, ki je po kosilu tako lepo zapel Zdravljico in voščil vsem osemdesetletnikom, ki jih je bilo tedaj kar precej z nami. Danes je že sam pri enainosemdesetih, vendar še vedno poje. Pri pevskem zboru A. T. Linharta v Radovljici sicer ne več, toda še vedno poje pri cerkvenem pevskem zboru na Brezjah. Sape res ni več veliko, pravi sam, toda pesem je njegovo življenje in najlepši v tednu je tisti večer, ko se s prijateljem in nekdanjim pevovodjem Linhartovega zbora Slavkom Boletom odpeljeta in zapojeta z cerkvenega kora. Vrsta priznanj njegovemu petju visi v lepi kmečki dnevni sobi, med njimi tudi zlata Gallusova znamka. Stanko je pri zboru A. T. Linharta pel šestdeset let.

Stanko Eržen, Skovirjev iz Zapuž,
dobro pozna staro zgodovino vasi.

Štiri hiše še iz sedemnajstega stoletja. Zakaj se vasi pravi prav Zapuže, mi ni vedel povedati, nikjer še ni zasledil razlage, njegov spomin pa seže daleč nazaj in prav njihova hiša je kar precejšen del te zgodovine. Zemljevid iz prve polovice 17. stoletja, ki visi v enem od prostorov begunjske psihiatrične bolnišnice in ji ga je podaril dr. Jaka Prešeren, nekdanji sodnik v Škofji Loki, zgovorno priča, da so v tistem času v Zapužah stale le štiri hiše: njihova, to je Skovirjeva, kjer so prejšnji lastniki imeli "ledrarijo", pri Brinovcu, pri Kralju in pri Tomcu. Številke 1, 2, 3 in 4 so imele še po zadnji vojni. Nad njihovimi vhodnimi vrati je še danes vklesana številka 2. Stankov oče Gabrijel Eržen je bil doma iz Kroke, služboval pa je kot dacar najprej v Britofu pri Kranju, potem pa v Ložu. A od dacarstva ni bilo denarja, več pa ga je zaslužil, ko je v Kropi začel kuhati žganje. Veliko žganjarno je imel in 1899 je kupil to hišo v Zapužah, kjer je s kuho nadaljeval. Stanko ve povedati, da je prišlo zanje tudi po pet vagonov bosanskih sliv v Lesce na postajo. Veliki sodi so bili pri hiši, kuhali pa so noč in dan od novembra pa do konca aprila, le ob nedeljah in največjih praznikih je ugasnilo pod kotli. Po železnici je potem oče razpečeval žganje po vsej Sloveniji, kar je je bilo pod Avstroogrsko. Na nekdanjo "ledrarijo" pa je spominjala velikanska jama pri hiši, kjer so namakali kože, Skovirjevi pa so v njej potem imeli apno. Ko so pred petnajstimi leti prekrivali hišo, so pod streho še našli nože, s katerimi so nekoč usnjarji obdelovali kože.

Pri Skovirju / Pri Erženu

Zapuže, 1990

Prvi radio. Še po nečem je znana Skovirjeva hiša; tu so imeli prvi radio že leta 1924. Stankov brat Rafael, ki je bil profesor na fakulteti_za elektrotehniko, prvi_tovrstni diplomant je bil v Ljubljani in je danes star 91 let, je dele zanj prinesel z Dunaja. Oče je ob prvi svetovni vojni dal veliko vojnega posojila in ko je izvedel, da se na Dunaju da dobiti nekaj denarja, je dovolil Rafaelu, ki je imel opravke v tovarni Siemens na Dunaju, naj ta denar dvigne in si z njim kupi, kar hoče. Oče namreč ni veliko verjel, da bo sploh kaj s tem denarjem. Toda Rafael ga je dobil in za vse nakupil dele za radio. Sam ga je sestavil, anteno je potegnil s hiše na gospodarsko poslopje. Vse Zapuže so se spraševale, kaj bo iz tega. Poleti, julija ali avgusta 1924 je bilo, ko jih je Rafael nekega večera ves navdušen

prišel klicat, naj gredo poslušat, da se že sliši. Stanko se spominja, da so prvo slišali italijansko govorico. Takrat v Jugoslaviji ni bilo še nobene radijske postaje. Stanko še hrani fotografijo njihovega prvega radia. Za mizo so se posedli na zgornjem koncu mama, na spodnjem oče, vmes pa sedijo Stanko, Ela in Rafael. Vsi imajo na glavi slušalke, sredi mize pa kraljuje radio. Vse je bilo na deski, brez vsakega ohišja. Čez dve leti je imel Stanko že svoj radio na zvočnik. Ko je začel oddajati radio v Ljubljani, je bil njegov brat Rafael prvi napovedovalec poskusnih oddaj. / Piše: D. Dolenc – ureja: D. Sedej

Vir: Gorenjski glas, 15. 5. 1990

Male gorenjske vasi - Zapuže (II. del).

V moji mladosti," pripoveduje Stanko Eržen, "so bile Zapuže izrazito obrtniška vas. Bila so leta, ko je bilo v vasi petnajst hiš in sedemnajst obrti. Imeli smo dve tovarni suknja, Alojz Kristan in Slavko Bole sta imela vsak svojo suknersko obrt, oba tudi pletilsko obrt. Alojz Kristan je imel še žago in mlin, sicer smo pa imeli kovača, šiviljo, tesarja, kolarja, dve trgovini s špecerijo, eno pri nas v hiši, eno sredi vasi. Potem je bila pri Stroju še gostilna in lesna trgovina, ob vodi velik Valantov valjčni mlin kjer so že pred prvo svetovno vojno kmetja lahko zamenjavali moko za pšenico. Skratka bilo je več obrti kot hiš. Bili so tudi veliki poslovneži Tako se je zgodilo, da je pred vojno lastnik mlina, ki je začel s trgovino z deželnimi pridelki na debelo – prodajal je sladkor, moko – naredil veliko skladišče v Lescah na železniški postaji, kamor je vozil vagone pšenice iz Banata. Ko je nekoč zaključil posel za več vagonov pšenice, v dveh dneh pa se je močno dvignila cena, in ker je bila pogodba narejena, jo je pač dobil po stari, nižji ceni. V dveh dneh je tako zaslužil denarja za veliko enonadstropno hišo.

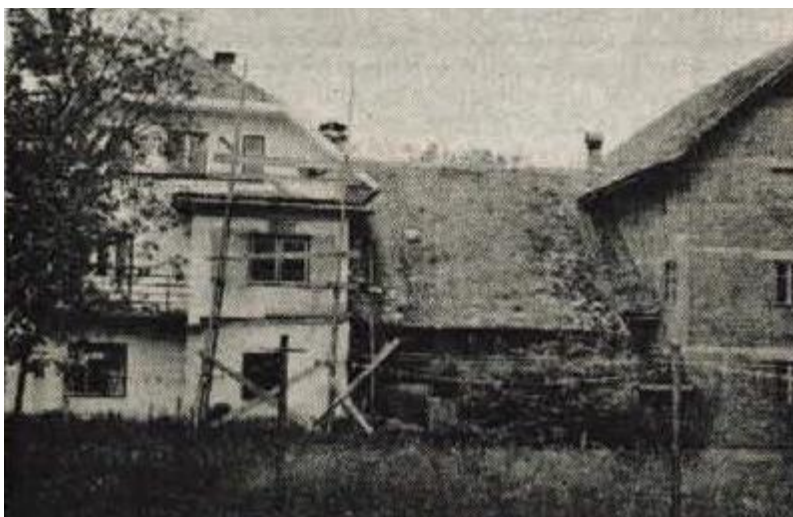
Danes je vse drugače. Vas ima okrog 50 hiš, priseljenih je veliko novih ljudi, celo štirje stanovanjski bloki so bili zgrajeni po vojni, v njih pa stanujejo delavci Sukna Zapuže. Imamo samopostrežno trgovino, trgovino Sukna, gostilno "pri Borisu", kot pravijo domačini, še vedno je tu kovačija, dobili pa smo tudi teraserja. Vse se je zasukalo. Vsaka hiša je včasih včasih imela tudi kmetijo. Danes je čista kmetija le še pri Kralju."

Skovirjeva hiša v Zapužah, št. 2, kjer je bila prvotno ledrarija, nato pa žganjarna in trgovina s špecerijo (danes je povečana in popravljena), je prva dobila elektriko. - Foto: D. D.

"Pred vojno je bilo kar nekaj turističnih postelj v vasi, celo iz Trsta in iz Nemčije so hodili gostje. Moja sestra Ela je imela svoj penzion in je oddajala postelje z zajtrkom. Bilo je v letih od 1946 do 1952. Tudi po petdeset gostov je imela na kosilu, tri, štiri sobe je sama oddajala, drugi gostje pa so spali po drugih hišah.

Prava popestritev so bili gostje za vas. Z njimi je prišel denar, pa tudi zanimivi so bili. V Novi vasi je bila vila, ki so jo imeli v lasti italijanski in nemški mogotci, dve družini. Vsako leto je ena prišla na počitnice, na lov. Tako Italijan Allodi, kot Nемец Buchrein sta vedno prinesla kakšno šalo s seboj, da je bil v vasi smeh. Tako je bilo nekoč s posebno škatlico, na kateri so bile gole ženske, a če si jo premaknil, se je zadržala "Mama!", v Zapuže so prvič prinesli cigare, ki so nenadoma počile in podobno. Kar težko so jih pričakovali vaščani. Stanko Erženov je imel konja in kočijo, pa je vozil naokrog enega ali drugega. Pri Lectarju v Radovljici so bili stalni gostje. Danes je le še ena hiša, ki sprejema goste, to je pri Erženovi hčerki Bredi Kovačič; tri do štiri sobe oddaja z zajtrkom, pa še to le dobrim znancem.

Številko 1 je imela v Zapužah nekdanja Valantova, zdaj Resmanova hiša, kjer je bil velik valjni mlin. Betonske rake za hišo še danes pričajo, da je nekoč tu tekla voda. Zdaj že več let tu ni struge potoka, ne vode in ne mlina. Levo pa je hiša, ki je bila "zaslužena v dveh dneh". - Foto: D. D.

"Prav zanimivo je, kaj vse ugotavljajo tuji ljudje o tvojem kraju, ker ga imajo čas opazovati.

Prof. Peternelj iz Ljubljane, Cicek so ga radi imenovali, je šel vsako jutro zgodaj na sprehod in je ugotovil nekaj prav posebnega: "Nekaj imate v Zapužah, kar nimajo nikjer na svetu!" je nekega dne dejal. "Dobrča ima ravno toliko naklona, da sonce vzhaja cel mesec isto minuto." No, kaj takega je resnično prava redkost."

Vodovod imajo v Zapužah že od leta 1908, elektriko pa so nekateri dobili že leta 1914, ko je bila zgrajena elektrarna v Mostah pri Žirovnici.

"Moj oče je bil napreden mož," se spominja Stanko Eržen, "elektriko je takoj napeljal povsod, v vse sobe, tudi v hlev. To so imeli ljudje opraviti!" A boš prodal kravo 2 krajcarja dražje, ker imaš luč v hlevu?" so ga zlobno spraševali. Bili pa so tudi strašni

nasprotniki elektrike tod okrog. General Lienner, ki je, potem ko je bil upokojen, živel v Begunjah, v vili pri Elanu, je bil tak nasprotnik elektrike, da je dal v testament napisati, da se v njegovo hišo ne sme napeljati ne elektrike ne vode. Gustav Lienner, cesarsko kraljevi feldmaršal je bil poročen s hčerko Primičeve Julije."

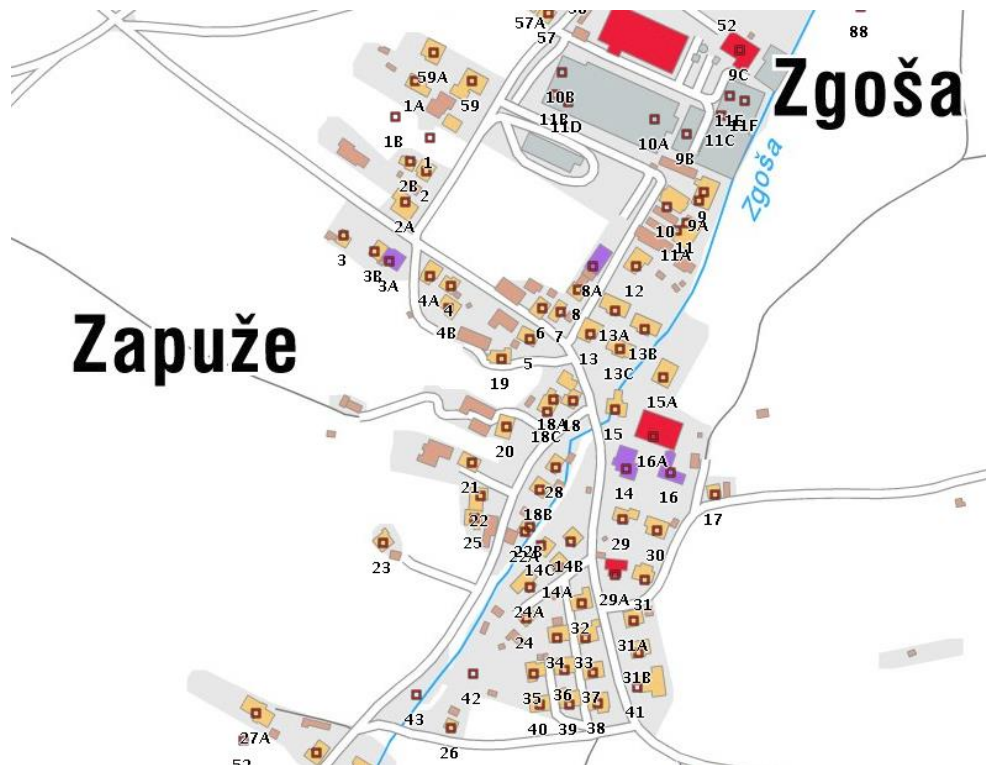
Vir: Gorenjski glas, 22. 5. 1990

Zapuže danes

Zapuže na orto-foto posnetku, 2013

Vir: geopedija.si

Zapuže na topografski karti, 2013

Vir: geopedija.si

★★★★

Stare domačije v Zapužah

Brinovc

Zapuže št. 1 – Brinouz (lastnik Ohman / Oman Andrej, FK 1827), Brinouzhik (lastnik Oman, SA 1859), Brinovc/mlin (lastnik Ovsenik Valentin, RFK 1868). // **Zapuže št. 22 – Pri Brinovcu.**

Zemljevid iz prve polovice 17. stoletja, ki visi v enem od prostorov begunjske psihiatrične bolnišnice in ji ga je podaril dr. Jaka Prešeren, nekdanji sodnik v Škofji Loki, zgovorno priča, da so v tistem času v Zapužah stale le štiri hiše: njihova, to je Skovirjeva, kjer so prejšnji lastniki imeli "ledrarijo", pri Brinovcu, pri Kralju in pri Tomcu. Številke 1, 2, 3 in 4 so imele še po zadnji vojni.

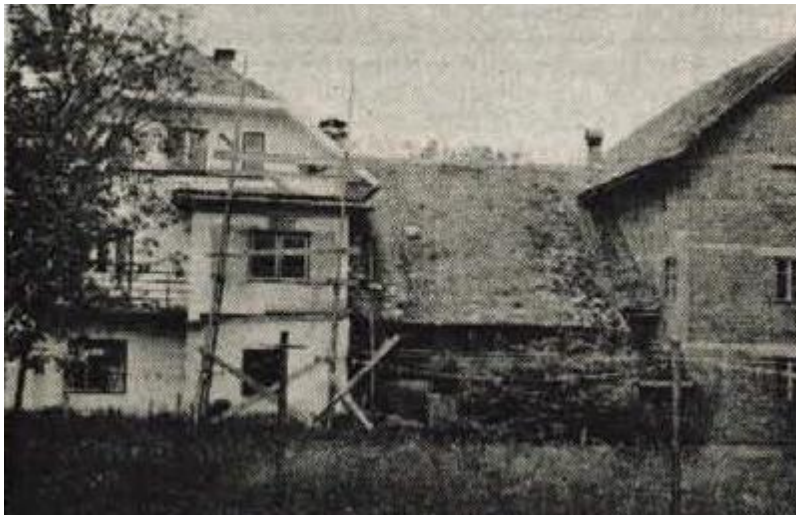
Vir: Gorenjski glas, 15. 5. 1990

Imajo še majhno kmetijo. Imajo mlin, meljejo še danes.

Vir: RAGOR

Josip Resman, Zapuže – Veletrgovina in mlin, ok. 1930
Vir: prospekt TD Begunje

Valant, Brinovc, Resman
Gorenjski glas, 22. 5. 1990

Skovir / Ržen

Zapuže št. 2 – Skovir (lastnik Olippitsch / Olipčič Blaž, FK 1827), Skovir (lastnik Olipshizh, SA 1859), Skovir (lastnik Olivčič Janez, RFK 1868), Pr' Eržen (lastnik Eržen Gabrijel, od. 1899) // **Zapuže št. 21 – Pri Rženu.**

Olipšič Marijana (roj. Zapuže, 17. 1. 1807 / um. Lesce, 31. 8. 1837). Leta 1829 poroka z Legat Janez iz Lesc (roj. 15. 6. 1794 / um. 23. 11. 1850).

Vir: gedbas.geneology.si

Zemljevid iz prve polovice 17. stoletja, ki visi v enem od prostorov begunjske psihiatrične bolnišnice in ji ga je podaril dr. Jaka Prešeren, nekdanji sodnik v Škofji Loki, zgovorno priča, da so v tistem času v Zapužah stale stale le štiri hiše: njihova, to je Skovirjeva, kjer so prejšnji lastniki imeli "ledrarijo", pri Brinovcu, pri Kralju in pri Tomcu. Številke 1, 2, 3 in 4 so imele še po zadnji vojni.

Vir: **Gorenjski glas, 15. 5. 1990**

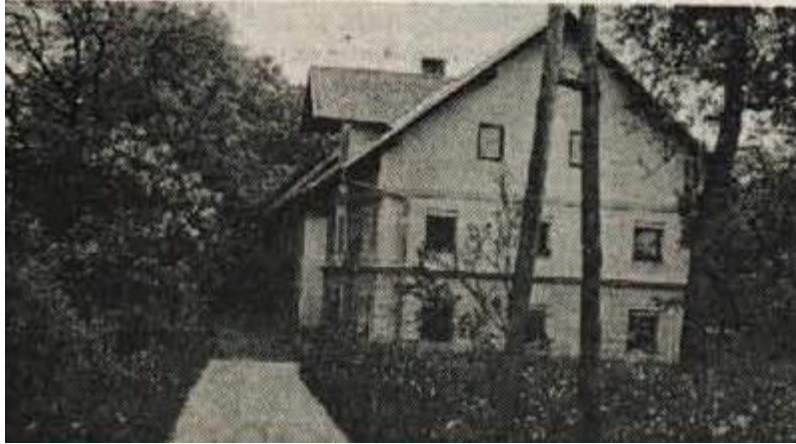
V SA in Sinobad navaja hišno ime Skovir (Sinobad že omenja Pr' Eržen). / Informator staro hišno ime pozna, vendar se že odkar on pomni uporablja ime Eržen. Eržen iz Kroke naj bi pred cca. 100 leti kmetijo kupil. Ker ima hišno ime Skovir slabšalni prizvok niso želeli, da jih kličejo s tem imenom. Erženi so imeli žganjarno.

Vir: **RAGOR**

(Mogoče hiša Gabrijele Eržena)

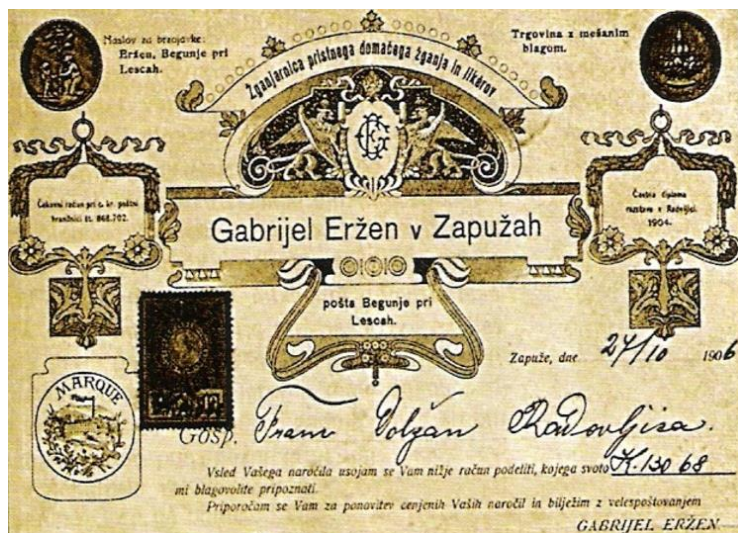
Vir: **DAR**

Skovirjeva hiša
Gorenjski glas, 22. 5. 1990

Pri Skovirju / Pri Erženu
Gorenjski glas, 15. 5. 1990

Glava računa Gabrijela Eržena, 1908
Vir: Med Jelovico in Karavankami

Kralj

Zapuže št. 3 – Krail (lastnik Auseneg / Avsenek Anton, FK 1827), Kralj (lastnik Oussenik, SA 1859), Kralj (lastnik Ovsenik Jožef, RFK 1868). // **Zapuže št. 20 – Pri Kralju.**

Zemljevid iz prve polovice 17. stoletja, ki visi v enem od prostorov begunjske psihiatrične bolnišnice in ji ga je podaril dr. Jaka Prešeren, nekdanji sodnik v Škofji Loki, zgovorno priča, da so v tistem času v Zapužah stale stale le štiri hiše: njihova, to je Skovirjeva, kjer so prejšnji lastniki imeli "ledrarijo", pri Brinovcu, pri Kralju in pri Tomcu. Številke 1, 2, 3 in 4 so imele še po zadnji vojni.

Vir: Gorenjski glas, 15. 5. 1990

Kmetija je še aktivna.

Vir: RAGOR

Tomc

Zapuže št. 4 – Thomz (lastnik Resman / Resman Matjaž, FK 1827), Tomz (lastnik Ressmann, SA 1859), Tonc (lastnik Resman Anton, RFK 1868). // **Zapuže št. 19 – Pri Toncu.**

Zemljevid iz prve polovice 17. stoletja, ki visi v enem od prostorov begunjske psihiatrične bolnišnice in ji ga je podaril dr. Jaka Prešeren, nekdanji sodnik v Škofji Loki, zgovorno priča, da so v tistem času v Zapužah stale stale le štiri hiše: njihova, to je Skovirjeva, kjer so prejšnji lastniki imeli "ledrarijo", pri Brinovcu, pri Kralju in pri Tomcu. Številke 1, 2, 3 in 4 so imele še po zadnji vojni.

Vir: Gorenjski glas, 15. 5. 1990

Kmetije ni več.

Vir: RAGOR

Kovač

Zapuže št. 5 – Kovatsch (lastnik Kolman / Kolman Martin, FK 1827), Kovazh (lastnik Kollman, SA 1859), Kovač (lastnik Medved Peter, RFK 1868), Kovazh (lastnik Kralj, RFK SA 1873). // Zapuže št. 18 – Pri Kovaču.

Žbre

Zapuže št. 6 – Schbru (lastnik Kolman / Kolman Anton, FK 1827), Shebrel (lastnik Kollman, SA 1859), Žbre (lastnik Kolman Janez, RFK 1868). // Zapuže št. 5 – Pri Žebretu.

Hišno ime izhaja iz besede žrebec. Po besedah lastnika Marjana Kolmana, so v času Avstro-ogrske imeli tu žrebca za ostale kmete. Danes kmetije ni več, zemljo še imajo. / Do leta 1931 so imeli pri hiši žrebce za razplod.

Vir: RAGOR

Pri Žbru
Vir: RAGOR (Foto: Nina Kobal9

Cver

Zapuže št. 7 – Zveru (lastnik Mandelc Ivan, FK 1827), Zueru (lastnik Mandelz, SA 1859), Pri Cveru (lastnik Mandelc Janez, RFK 1868). // [Zapuže št. 7 – Pri Cvaru.](#)

Kmetije ni več, prodano!
Vir: DAR

Fajdig

Zapuže št. 8 – Faiditsch (lastnik Erlach / Erlah Sebastjan, FK 1827), Fajdig (lastnik Erlah, SA 1859), Fajdig (lastnik Apih Anton, RFK 1868). // [Zapuže št. 6 – Pri Fajdigu.](#)

Anton Apih, gostilničar in kmet, Zapuže št. 8.
Vir: Dežela

Kmetije ni več, imajo še zemljo. / Včasih so imeli gostilno, poštno postajo, tudi menjavo konj.
Vir: RAGOR

Matijovc

Zapuže št. 9 – Mathiouz (lastnik Suppan / Zupan Janez, FK 1827), Matijouz (lastnik Globozchnik, SA 1859), Mehav (lastnik Zupan Janez, RFK 1868). // **Zapuže št. 12 – Pri Matijovcu.**

Še kmetija, v hiši imajo letnico s stare hiše 1710. / Včasih so imeli sedlarstvo. / V Zapužah Pri Matijovcu se je zgodilo zanimivo naključje, da se je k njim priženil ta mlad, ki je bil doma prav tako Pri Matijovcu v Lipanski dolini.

Vir: RAGOR

Zapuže pri Begunjah. Umril je Anton Košir, p. d. Matejevc. Bilo mu je 83 let in je bil najstarejši človek v župniji. Vzorni mož naj ostane v dobrem spominu vsem, ki so ga poznali. Na eni strani neumorno delaven, na drugi strani pa globokoveren in pobožen. Ko mu je vid opešal in ni mogel več delati, je vedno prebiral paternoštrove jagode in molil po cele dni. Svoje otroke je vzgojil v odločne kristjane, ki se nikdar ne sramujejo očitno pokazati, kaj da so. Častitljivi mož je prejel plačilo za vzgojo otrok deloma že tukaj s tem, da sta mu hči in sin v dolgotrajni bolezni ljubeznivo in neutrudljivo stregla do zadnjega zdihljaja. Vnema za Boga in cerkev pa mu je bila že nekoliko tukaj povrnjena, ker je bil pol ure pred smrtjo zopet obhajan. Vrl mož počivaj v miru!

Vir: Domoljub, 21. 7. 1927

Pri Matijovcu

Vir: RAGOR (arhiv Janez Košir)

Pri Matijovcu
Vir: RAGOR (arhiv Janez Košir)

Mehavc / Mehav

Zapuže št. 10 – Mehau (lastnik Schvab / Žvab Valentin, FK 1827), Mehau (lastnik Shwab, SA 1859), Mehav (lastnica Oman Helena, RFK 1868). // Zapuže št. 10 – Stanovanjski bloki.

Hiše ni več, na njenem mestu stoji stanovanjski blok, na domačiji so nekdam imeli tekstilno delavnico/suknjarno in kmetijo.

Vir: RAGOR

Zapuže pri Begunjah (Smrtna kosa.) Zapustila nas je za vselej ga. Ana Grilc, p. d, Mehovova mama, po dolgem in hudem trpljenju, ki ga je prenašala voljno. Ko je pred 25. leti postala vdova, je morala biti sama povsod v številni družini in v tovarni za sukno. Ko se je je polotila udnica, je odlašala z zdravljenjem — saj ni imela časa misliti nase — in tako se je bolezen trdovratno zajedla v njene ude. Kako težko je hodila; v cerkev se je vozila, dokler je mogla zlesti v voz. Brez dela ni mogla biti tudi v bolezni. Tako ji je potekalo življenje v molitvi, delu in trpljenju. Reveži so se radi k nji zatekali. Bog ji bodi plačnik!

Vir: Domoljub, 27. 2. 1929

Vogvar

Zapuže št. 11 – Voguar (lastnik Sporn / Šporn Andrej, FK 1827), Voguar (lastnik Sporn, SA 1859), Vogvar/krčma (lastnik Šporn Gašper, RFK 1868). // Zapuže št. 14 – Pri Vogvarju.

Šporn Andrej in Gašper, gostilničarja in posestnika, Zapuže št. 11.
Vir: Dežela

Domačije ni več, na njenem mestu stoji trgovina Mercator. Na domačiji so imeli gostilno.
Vir: RAGOR

**Požgana Vogvarjeva domačija, 1941-45
Vir: museu.ms (foto Jakob Prešeren)**

**Požgana Vogvarjeva domačija, 1941-45
Vir: museu.ms (foto Jakob Prešeren)**

Mandelc

Zapuže št. 12 – Mandelc (lastnik Mandelc Urh, od 1885), Mandelc (lastnica Stroj Jožefa) - Zapuže št. ?.

Mandelc Urh (Zapuže). Suknar. Urh Mandelc je leta 1885 zgradil predilnico volne v Zapužah št. 12. Po propadu Resmanove suknarne je odkupil del njegove opreme in odprl še tkalnico. Po bankrotu je podjetje odkupila banka, od nje pa Jožefa Stroj.

Vir: Begunjski zbornik 2008

Gostilna Stroj, od. 1912
Vir: Pozdrav z Gorenjske (GM Kranj)

Lili

Zapuže št. 8 – Konfekcija Lili (lastnika Franjo in Lidija Rolk, od 1998).

Konfekcija Lili – Zapuže št. 8
Vir: Gorenjski glas, 6. 2. 1998

Peskar

Zapuže št. 24 – Pri Peskarju.

Hišno ime je mlajšega nastanka, saj ni zapisano v SA ali Sinobadu. Hiša je stara 100 - 110 let. Nekdaj je bila manjša kmetija, hišno ime je v rabi med domačini. / Prednica se je delno preživljala tako, da je zajezila potok Zgoša in lovila pesek, ki ga je prodajala. Po 2. sv. vojni so imeli še žago za rezanje lesa tako, da se je hiša imenovala tudi Për Žágar.

Vir: RAGOR

Vila Mir

**Vila »Mir«, od. 1963
Vir: DAR (Foto: Vengar)**

★★★★